OIKEUSMINISTERIÖ

Lainvalmisteluosasto
LsN Mari Aalto

29.11.2017

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Oikeusministeriön vastine lakivaliokunnalle annettujen kirjallisten huomautusten johdosta (HE 150/2017 vp)

1. Yleistä

Oikeusministeriön käytössä on ollut seuraavat lausunnot:

- Neuvotteleva virkamies Kirsi Päivänsalo ja erityisasiantuntija Ritva Liukonen, sosiaali- ja terveysministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriön kaksi lisäselvitystä (13.11.2017)
- Erityisasiantuntija Ville Heinonen, työ- ja elinkeinoministeriö (7.11.2017)
- Johtava hallintovouti Jorma Niinivirta, Valtakunnanvoudinvirasto (6.11.2017)
- Johtava kihlakunnanvouti Ari Ranta, Länsi-Uudenmaan ulosottovirasto (8.11.2017)
- Ylitarkastaja Seija Kareinen, Verohallinto (6.11.2017)
- Lainsäädäntöasioiden päällikkö Tiina Toivonen, Suomen Yrittäjät (8.11.2017 sekä lisäselvitykset 17.12.2015 ja 13.11.2017)
- Lea Mäntyniemi, Finanssiala ry (8.11.2017)
- Johtaja Hannu Rautiainen, Elinkeinoelämän Keskusliitto EK (31.10.2017)
- Puheenjohtaja Jyrki Lindström, Suomen Perimistoimistojen Liitto ry (9.11.2017)
- Marja Satta, Velkaneuvonta ry (9.11.2017)
- Toiminnanjohtaja Jukka Haapakoski, Työttömien Keskusjärjestö ry
- professori Tuula Linna (5.2.2016)
- työelämä- ja tasa-arvovaliokunta (TyVL 11/2017 vp – HE 150/2017 vp)
- talousvaliokunta (TaVL 50/2017 vp – HE 150/2017 vp)

Esityksessä ehdotetaan ulosottokaaren (705/2007) muuttamista ulosottoon liittyvien työllistymisen kannustinloukkujen purkamiseksi. Vähintään vuoden ajan työttömyysetuutta saaneet ulosottovelalliset olisivat oikeutettuja enintään kuuden kuukauden pituiseen lykkäykseen palkan ulosmittauksesta, jos he ovat tulorajaulosmittauksen piirissä. Muiden velallisten osalta ulosottomies voisi myöntää lykkäystä enintään neljäksi kuukaudeksi.

Esityksessä ehdotetaan myös, että luonnollisen henkilön säännönmukaisesta elinkeinotulosta voitaisiin jättää ulosmittaamatta pääsäännön mukaista viittä kuudesosaa suurempi määrä sen perusteella, että velallinen ryhtyy elinkeinonharjoittajaksi pitkän työttömyyden jälkeen.

Hallituksen esityksen lakivaliokunnassa saama asiantuntijapalaute on lähtökohtaisesti ollut myönteistä. Seuraavassa esitetään sisennetyissä kappaleissa oikeusministeriön kannanotot niihin asiantuntijalausunnoissa esitettyihin keskeisiin huomautuksiin ja ehdotuksiin, jotka liittyvät suoraan käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen.

Oikeusministeriö ei vastineessaan kommentoi hallituksen esitystä puoltavia kannanottoja.

2. Yksityiskohtaiset huomiot

Työ- ja elinkeinoministeriö ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittävät ehdotetun UK 4:51 a §:n muuttamista siten, että lykkäysoikeus olisi yhtäläinen kaikilla työttömillä siitä riippumatta, onko heille maksettu työttömyysetuutta vai ei. Lausunnonantajat katsovat, että sääntely voitaisiin toteuttaa siten, että työttömyysetuuden maksupäiviin rinnastettaisiin tilanteita, joissa henkilölle ei ole maksettu työttömyysetuutta, vaikka hän on ollut työtön. Säädöstasolla asia voitaisiin hoitaa esimerkiksi viittaamalla työttömyysturvalain 10 luvun 2 §:n 3 momenttiin.

> *Oikeusministeriö* ei puolla muutosehdotusta. Työttömyyden kesto ehdotetaan sidottavaksi työttömyysetuuden maksupäiviin sen vuoksi, että järjestelmä olisi mahdollisimman selkeä, mikä myös edistäisi sen yhdenmukaista soveltamista käytännössä. Työttömyysetuuden maksupäivistä on helppo esittää selvitys, jonka velallinen saa työttömyysetuuden maksajalta eli Kelalta tai työttömyyskassalta esimerkiksi sähköisen asioinnin palveluiden kautta. Työttömyysetuuden maksajilla ei sen sijaan ole tietoa kaikista lausunnoissa viitatuista olosuhteista, joiden nojalla etuutta ei makseta.
>
> Oikeusministeriö korostaa sitä, ettei ulosottomies ole työttömyysturvan asiantuntija. Näin ollen ei voida edellyttää, että ulosottomies osaisi soveltaa työttömyysturvalakia tai pystyisi selvittämään ehdotetusti työttömyysturvalain 10 luvun 2 §:n 3 momentin soveltamisedellytyksiä vastaavalla tavalla kuin työttömyysturvalakia toimeenpanevat Kansaneläkelaitos ja työttömyyskassat.
>
> Tilanteet, joissa työttömyysetuutta ei makseta, liittyvät joko henkilön työvoimapoliittisesti moitittavaan käyttäytymiseen tai niiden taustalla on muu työvoimapoliittinen syy, kuten nuoren kannustaminen ensisijaisesti opiskelemaan. On perusteltua, ettei tätä aikaa lueta mukaan lykkäykseen oikeuttavaan ajanjaksoon.
>
> Enintään kuuden kuukauden lykkäysoikeus ulosmittauksen alkamiseen on hyvin merkittävä rajoitus ulosmittaukseen, minkä vuoksi on perusteltua, että toimi kohdennetaan nimenomaan pitkäaikaistyöttömiin. Jotta ns. lukkiutumisvaikutusta ei syntyisi, pykälään ehdotetaan otettavaksi 2 momentti, joka mahdollistaisi lykkäyksen myöntämisen tilanteissa, joissa henkilölle ei synny 1 momentin mukaista lykkäysoikeutta. Tarkoituksena on, että sitä sovellettaisiin

erityisen matalalla kynnyksellä silloin, kun edellytysten täyttyminen on ollut lähellä.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että yrittäjän perheenjäsen saattaa jäädä ilman työttömyysetuutta sen vuoksi, että hän on voinut vakuuttaa itsensä väärin työntekijöiden kassassa yrittäjien työttömyyskassan sijasta. Niissä tapauksissa, joissa yrittäjän perheenjäsen ei työttömyydestään huolimatta saa työttömyysetuutta, hän jää ehdotetun 51 a §:n 1 momentissa säädetyn lykkäysoikeuden ulkopuolelle. *Suomen Yrittäjät* on tehnyt sosiaali- ja terveysministeriölle aloitteen yrittäjän käsitteen muuttamisesta työttömyysturvalaissa.

Oikeusministeriö katsoo, ettei huomautus anna aihetta lakiehdotuksen muuttamiseen. Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut lakivaliokunnalle erillisen selvityksen työttömyysturvalain yrittäjäkäsitteestä. Väärä vakuuttaminen ei sulje henkilöä ehdotetun lykkäysoikeuden piiristä, sillä näissäkin tilanteissa hän voi saada työttömyysetuutta Kelan maksamana.

Professori Tuula Linna toteaa 51 a §:n 2 momentissa olevan tarvittava joustovara, mutta kiinnittää huomiota siihen, että velalliset saattavat olla eri mieltä ulosottomiehen kanssa siitä, onko työttömyys ollut lyhytaikaista. Erityisesti pätkätyö saattaa aiheuttaa sen ongelman, että velallinen on jatkuvasti lyhyitä aikoja työttömänä, jolloin pidemmällä aikajaksolla työllisyyden ja työttömyyden suhde saattaa puoltaa ulosoton lykkäämistä. Valiokuntakuulemisessa Linna on todennut, että momentin loppuun voitaisiin lisätä *”..., jos sille ei ole erityisen painavia syitä.”*

Oikeusministeriö katsoo, että ehdotetun kaltainen lisäys voidaan tehdä momenttiin lisäjouston mahdollistamiseksi harkintavallalle. Lisäys voisi kuulua esimerkiksi *”..., jollei lykkäyksen myöntämiselle ole erityisen painavia syitä.”*